WIKIPEDIA

Fransk

«Fransk» kan også referere til Frankrike og fransk (sjakkåpning).

Fransk (fr. *français* fransk uttale: [fʁɑ̃.sɛ]) er et romansk språk med bakgrunn i latin som snakkes som førstespråk i Frankrike, regionen Romandie i Sveits, regionene Vallonia og Brussel i Belgia, fyrstedømmet Monaco, provinsen Québec og området Acadia i Canada, delstaten Louisiana i USA, og i flere andre samfunn. Som andrespråk er fransk også snakket i mange samfunn verden over, hvorav et stort antall finnes i franske Afrika, *Afrique francophone*.[2] I Afrika er fransk mest vanlig snakket i Gabon (hvor 80 prosent behersker det flytende),[2] Mauritius (78 prosent), Algerie (75 prosent), Senegal og Elfenbenskysten (70 prosent). Det er beregnet at fransk tales som morsmål av mellom 70 millioner [3] og 110 millioner [4], mens rundt 190 millioner mennesker har det som andrespråk.[5] Fransk er det nest mest studerte utenlandsspråk i verden, etter engelsk.[6][7]

Fransk	
français	
Brukt i	Frankrike Algerie Andorra Belgia Benin Burkina Faso Burundi Canada Djibouti Ekvatorial-Guinea Elfenbenskysten Fransk Guyana Fransk Polynesia Gabon Guadeloupe Guinea Haiti Italia Kamerun Komorene Republikken Kongo Den demokratiske republikken Kongo Libanon Luxembourg Madagaskar Mali Marokko Martinique Mauritius Mauritania Mayotte Monaco Niger Ny-Caledonia Réunion Rwanda Saint-Pierre og Miquelon Senegal Den sentralafrikanske republikk Seychellene Spania Storbritannia Sveits Togo Tsjad Tunisia

Innhold

Presens (indikativ)
Preteritum (indikativ)
Passé composé / sammensatt fortid
Nær fortid
Futurum (indikativ)
Futur simple
Futur périphrastique / Futur proche (omskrevet futurum / nær futurum)
Kondisjonalis
Konjunktiv
Konjunktiv presens
Konjunktiv fortid (passé)
Konjunktiv imperfektum
Konjunktiv pluskvamperfektum

Referanser

Litteratur

Utbredelse og bruk

Fransk er offisielt språk i over 30 land, er et av FNs offisielle språk, og tales av i underkant av 300 millioner mennesker som første eller annet språk på fem kontinenter. Det antas at nærmere 500 millioner mennesker i verden under ett snakker fransk, hvilket gjør fransk til et av de mest talte verdensspråkene.

Europa

Fransk er eneste offisielle språk i Frankrike.[8] I Belgia er fransk språk nummer to av tre offisielle språk, og det er morsmål for ca. 44 % av befolkningen, konsentrert i Vallonia i sør, samt i hovedstaden Bruxelles/Brussel.[9] Fransk er det nest viktigste av fire offisielle språk i Sveits, og det snakkes av ca. 21 % av befolkningen i den vestlige delen, som kalles «La Suisse Romande». Monaco er også et fransktalende land.[10] I Luxembourg brukes fransk, tysk og luxembourgsk som offisielle språk. Flertallet har luxembourgsk som morsmål, mens fransk er omtrent enerådende i statsadministrasjonen og er det foretrukkede språk i kommunikasjon med andre land. I den italienske regionen Val d'Aosta er fransk og italiensk offisielle språk, selv om de opprinnelige fransktalende nå er i mindretall i regionen. Fransk har også en status på «Îles Anglo-Normandes», de britiske Kanaløyene. Inntil for et par generasjoner siden brukte de fleste her en fransk dialekt, men denne dialekten er på sterk retur. Ifølge rapporten «2001 Guernsey Census» var det på Guernsey 1 327 mennesker som snakket guernseydialekten flytende i 2001. 934 av disse var over 64 år.[11]

I Europa har fransk fått redusert status som hjelpespråk i løpet av det 20. århundre. Rundt 1900 var fransk et viktig hjelpespråk i bl.a. Russland, Romania, Bulgaria, Hellas, Tyrkia, Italia og Spania, mens i dag er første fremmedspråk i disse landene for det meste engelsk, og vitenskapelige avhandlinger utgis som oftest på engelsk, ikke på fransk, når man ønsker at de skal bli kjent utenfor eget språkområde. På den andre siden trenger fransk til side regionale språk i Frankrike, og språk som bretonsk, katalansk osv. går en usikker fremtid i møte.

Amerika

Fransk er eneste offisielle språk i de franske oversjøiske departementene Guadeloupe, Martinique og Fransk Guyana, samt i de oversjøiske territoriene Miquelon og Saint-Pierre, Saint-Martin og Saint-Barthélemy.

	Tyskland Vietnam Vanuatu Wallis og Futuna
Antall brukere	220 000 000[1] fullstendig franskspråklige (2010). Totalt ca. 500 millioner brukere.
Lingvistisk klassifikasjon	Indoeuropeisk Italisk Romansk Italo-vestlig Vestlig Galloiberisk Galloromansk Oïl-språk **Fransk**
Offisiell status	
Offisielt i	Frankrike Belgia Benin Burkina Faso Burundi Canada Ekvatorial-Guinea Elfenbenskysten Gabon Guinea Kamerun Republikken Kongo Den demokratiske republikken Kongo Luxembourg Madagaskar Mali Monaco Niger Rwanda Senegal Den sentralafrikanske republikk Seychellene Sveits Togo Tsjad Vanuatu Djibouti Haiti Komorene EU FN Den afrikanske union De søramerikanske lands union NATO La Francophonie Organisasjonen for islamsk samarbeid Inuit Circumpolar Conference Fellesskapet av stater i Sahel og Sahara Organisasjonen for forbud mot kjemiske våpen Pacific Islands Forum Fédération internationale de luge de course
Normert av	Académie française (Frankrike)

På Haiti snakker de fleste haitisk kreol, som er et kreolspråk basert på fransk. Fransk og kreol er offisielle språk, og fransk brukes i statsadministrasjon og i undervisning. Franskbaserte kreolspråk brukes også på St. Lucia, på Dominica, på Grenada og av noen få på Trinidad og Tobago, selv om disse øystatene har engelsk som offisielt språk.

Den amerikanske delstaten Louisiana har fransk som offisielt språk ved siden av engelsk, men bare vel 4% av delstatens innbyggere snakker fransk hjemme. Fransk er også i bruk i lokalsamfunn i New England-statene, men har ingen offisiell status her.

Språkkoder

ISO 639-1	`fr`
ISO 639-2	`fra`
ISO 639-3	`fra`

 Wikipedia på fransk
 Fransk på Wiktionary
Portal: Språk

Canada

Fordypende artikkel: Fransk i Canada

I Canada er fransk offisielt ved siden av engelsk, og det brukes av ca. 23% av befolkningen. I provinsen Québec er fransk morsmål for over 80% av befolkningen, mens 95 % behersker fransk. Fransk er provinsens eneste offisielle språk.[12] I provinsen Nouveau Brunswick / New Brunswick brukes fransk av ca. 30% av befolkningen, og det er offisielt. Fransk har visse rettigheter i lokalsamfunn i Ontario, hvor det brukes av rundt en halv million, konsentrert ved grensa mot Québec. Små grupper av fransktalende finnes i alle de kanadiske provinsene, og blant de viktigste er bydelen Saint-Boniface i Winnipeg, Manitoba, Canada.

Afrika

I tidligere franske og belgiske kolonier som Guinea, Senegal, Mali, Burkina Faso, Niger, Togo, Benin, Kamerun, Elfenbenskysten, Den sentralafrikanske republikk, Gabon, Kongo, Den demokratiske republikken Kongo, Rwanda, Burundi, Djibouti, Komorene og Madagaskar brukes fransk som det eneste eller ett av de offisielle språkene. Typisk nok snakker befolkningen ulike regionale språk i lokalsamfunnene, men bruker fransk for overregional kommunikasjon, utdanning, vitenskap og administrasjon. I Ekvatorial-Guinea er fransk offisielt språk ved siden av spansk, men spansk er det mest brukte språket.

Fransk i Afrika
Land som vanligvis regnes som frankofone
Land som tidvis regnes som frankofone
Land som ikke regnes som frankofone men som er medlem av OIF

På Seychellene og på Mauritius snakker de fleste «créole», et kreolspråk basert på fransk. Fransk er her offisielt ved siden av engelsk, og selv om engelsk er administrasjonsspråket, brukes fransk mye i undervisning, kultur og presse. De franske øyene Réunion og Mayotte har kun fransk som offisielt språk. På Réunion snakker imidlertid de fleste «créole», mens folk på Mayotte stort sett snakker lokale språk.

I de arabisk-dominerte tidligere franske koloniene i Nord-Afrika Mauritania, Marokko, Algerie og Tunisia er kun arabisk offisielt språk. Her brukes likevel fransk mye i administrasjon og undervisning, og er første fremmedspråk, og beherskes av et flertall i befolkningen.

Utviklingen for fransk språk i Afrika er svært fremgangsrik i Sentral- og Vest-Afrika, hvor en stadig større utdannet elite bruker fransk stadig oftere. I mange land snakkes det fransk også på lokale markeder osv., fordi befolkningen snakker så mange ulike språk. I Nord-Afrika er utviklingen derimot mer ujevn. På den ene siden har fransk mistet sin offisielle status og bruken av fransk i statsadministrasjonene, særlig i Algerie, er redusert. Derimot beholder fransk sin sterke stilling innenfor høyere utdanning og i næringslivet. Befolkningenes franskkunnskaper bedres også grunnet innflytelsen fra franskspråklige media, særlig franske TV-kanaler, som utstrakt tas inn via satellitt. En medvirkende årsak til det franske språks fortsatt sterke stilling i Algerie er kanskje det mislykkede forsøket på å innføre klassisk arabisk, et dødt språk som ligger langt fra den arabiske dialekten som tales i Algerie.

Asia

I det tidligere Fransk Indokina, som omfatter Vietnam, Kambodsja og Laos, har fransk historisk hatt stor betydning. I motsetning til Afrika, der fransk har verdi som kommunikasjonsspråk for mennesker som snakker gjensidig uforståelige språk, trengs ikke noe slikt språk i Indokina, der hvert land domineres av én etnisk gruppe, og denne gruppens språk er landets offisielle språk og brukes både i administrasjon og utdanning: vietnamesisk i Vietnam, khmer i Kambodsja og laotisk i Laos. Som fremmedspråk taper fransk terreng til engelsk. Likefullt er Vietnam medlem av organsisasjonen for fransktalende land: La Francophonie. Fransk er offisielt språk i unionsterritoriet Pondichéry, en tidligere fransk koloni på Indias østkyst. I Pondichéry finnes ennå noen franske kulturelle institusjoner, men alle innbyggere snakker tamil hjemme og bruker i stadig større grad engelsk som hjelpespråk.

I Syria og særlig i Libanon, hvor arabisk er hovedspråket, har fransk høy status som undervisningsspråk, og læres tidlig inn. I Libanon er også fransk et offisielt språk.

Fransk språk taper terreng i Asia, siden engelsk blir et stadig viktigere hjelpespråk i både Midtøsten og Sørøst-Asia.

Oseania

Frankrikes territorier i Stillehavet, Ny-Caledonia, Fransk Polynesia og Wallis og Futuna har alle fransk som offisielt språk, selv om innbyggerne bruker lokale språk. I Vanuatu er fransk og engelsk offisielle språk. I Oseania trenger fransk lokale språk til

Slektskap og klassifisering

Fransk er et indoeuropeisk språk og hører til den romanske greina av den indoeuropeiske språkfamilien. Dermed er fransk i slekt med språk som spansk, portugisisk, italiensk og rumensk. Sammen med oksitansk og frankoprovensalsk grupperes fransk til undergruppa gallo-romanske språk.

Språk og dialekter

Fransk fremstår i dag som forbausende ensartet, og en turist som reiser på kryss og tvers i Frankrike og nabolandene vil stort sett høre den samme fransken overalt. Slik har det ikke alltid vært. I Sør-Frankrike, sør for en linje som kan trekkes mellom Bordeaux og Lyon, snakkes et eget romansk språk som kalles langue d'oc, oksitansk eller provençalsk fremdeles av en liten del av befolkningen. Også i det nordligere, «franske» språkområdet snakkes det ulike dialekter, normannisk, picard, burgundisk, vallonsk osv. Disse er imidlertid på sterk retur og erstattes av standardisert fransk.

For Canadas del er det franske språket dels preget av arkaiske ord som ikke brukes mer i Frankrike, dels av anglisismer. I bygdene i Québec snakkes det særpregete dialekter, og enda mer spesielt blir det i «Acadia», området ut mot østkysten av Canada. Derimot bruker kultureliten i bydelen Outremont i Montréal et sobert parisisk fransk.

Den kanadiske ungdommen snakker gjerne en slags blandingsspråk der engelsk og fransk har påvirket hverandre, slik at det nær sagt har oppstått et nytt språk kalt frangelsk.

Kreolspråk basert på fransk er utbredt på flere vestindiske øyer, også i land som ikke har fransk som offisielt språk. På øyene i Det indiske hav brukes også kreolspråk. Merkelig nok er det lettere for en franskmann å forstå fransken i den tidligere engelske kolonien Mauritius enn det er å forstå fransken på den helfranske øya Réunion.

I noen land i Afrika er bruken av et korrekt, parisisk fransk svært utbredt, f.eks. i Elfenbenskysten, hvor det snakkes svært mange lokale språk, og behovet for et lingua franca er stort, i hovedstaden Abidjan har fransk t.o.m blitt de flestes morsmål. I Rwanda, derimot, snakker alle det samme språket, kinyarwanda, og dermed blir fransken mindre brukt og er mer haltende.

Fransk språkhistorie

Vulgærlatin

Fransk stammer fra latin, nærmere bestemt vulgærlatinen, språket i Romas gater. Rundt år 50 før Kristus ble Gallia, som omtrent tilsvarer dagens Frankrike, erobret av romerne, og etterhvert ble de galliske (keltiske) språkene fortrengt av vulgærlatinen. Den siste galliske teksten man kjenner til, er Wienerglossaret (også kjent som Endlicherglossaret). Denne teksten er fra 400-tallet.[13]:11

Bare rundt 150 lånord fra gallisk har blitt overlevert i moderne fransk. Et par ord i moderne fransk vitner om det høyst folkelige opphavet, nemlig ordet *tête* [tɛt], hode, som kommer fra latin *testa*, som betyr «krukke». På godt latin skal det hete *caput*. Ordet *cheval* [ʃə.val], hest, kommer av *cavallus*, som betyr «gamp».

Fra 400-tallet av ble Gallia overrent av forskjellige germanske stammer, som vestgotene, frankerne og burgunderne.

I 476 falt det vestromerske rike, og de germanske folkestammene som befant seg i Gallia, gikk nå inn i en langvarig kamp om herredømmet. Vestgotene hadde et større rike enn frankerne, men tapte. Frankerne opprettet tidlig bånd med romerkirka, og dette kan ha vært grunnen til at de vant. På 15 år, fra 496 til 511, la frankerkongen Klodvig under seg hele Gallia.[13]:16. Til tross for at frankerne hadde kontrollen, var det krefter som gjorde at frankisk ikke ble dagligspråket. Blant annet var kirka en svært viktig institusjon på denne tida, og språket til kirka var latin. Store byer og intellektuelle sentre var romanske, og frankerne ble ikke en dominerende maktoverklasse. På grunn av dette var det de romanske språkene som vant fram, og frankisk gikk sakte ut av bruk.[13]:16 Frankisk forsvant dog ikke uten å etterlate seg noen spor. Det moderne franske ordet «jardin» (hage) kommer av det frankiske ordet «garten». Lyden /h/ var forsvunnet i vulgærlatin, men ble uttalt i de germanske låneordene fram til 1500-tallet. I

moderne fransk finner man noen slike ord der man ikke har overtrekning, slik man ellers ville ha hatt. Eksempelvis sier man «le hareng» og ikke «l'hareng». Denne regelen er annerledes i ord av latinsk opphav: «l'homme» - ikke «le homme».[14].Man finner også andre germanske lånord, som fargene *blanc* [blɑ̃] (hvit) og *bleu* [blœ] (blå).

Klovig (ca 466 til 511) er en viktig figur i fransk historiografi som «den første kongen av hva som ble Frankrike». På bildet ser man Klodvig I og familien hans. Bildet er fra Grandes Chroniques de France fra 1300-tallet.

Fra vulgærlatin til gammelfransk

Mot slutten av merovingertida (700-750) har det oppstått et grunnleggende skille mellom språket i sør og språket i nord. Det er dette man i dag ofte referer til som «langue d'oc» og «lange d'oil» (også omtalt i avsnittet «Språk og dialekter» ovenfor). Her går de to variantene gjennom hver sin lydlige utvikling fra latin. Blant annet går de ustemte konsontantene /p/, /t/ og /k/ over til å bli /b/, /d/ og /g/ mellom vokaler i langue d'oc. Latin «ma**t**urus» (moden) går over til å bli «ma**d**ur», «pa**c**are» (betale) til «pa**g**ar» og «sa**p**a» (sevje) til «sa**b**a». Det er enda mer som skjer i langue d'oil i nord, hvor de tre ordene blir til «meür», «payer» og seve». Det skjer også endringer i vokalene der de to variantene går hver sin vei. Langue d'oc holder seg generelt nærmere latinen enn langue d'oil. Dette kan skyldes germansk og keltisk påvirkning på språket. Mellom 500- og 900-tallet skjer det i uansettei stor omveltning av lydverket i vulgærlatinen som gjør at man snakker om et nytt språk.[13]:18-19

Strasbourg-edene

Den eldste bevarte gammelfranske teksten er Strasbourg-edene fra 842.[15] Denne teksten har sin bakgrunn i en uenighet mellom tre brødre om arverettigheter som keiser. Da Ludvig den Fromme døde i 840 etterlot han seg tre sønner som var uenige om hvem som skulle bli den nye keiseren. Det sto mellom Karl den skallede, Ludvig den tyske og Lothar. Ludvig og Karl dannet en allianse mellom seg mot broren Lothar, og de seiret i det avgjørende slaget ve Fontanet. De to seirende brødrene og følgerne deres markerte denne begivenheten ved å sverge Strasbourg-edene den 14. februar 842. Karl sverget på tysk og Ludvig på fransk[16][13]:20

Pro Deo amur et pro christian poblo et nostro commun salvament, d'ist di en avant, in quant Deus savir et podir me dunat, si salvarai eo cist meon fradre Karlo, et in aiudha et in cadhuna cosa, si cum om per dreit son fradra salvar dift, in o quid il mi altresi fazet, et ab Ludher nul plaid numquam prindrai qui meon vol cist meon fradre Karle in damno sit.	For Guds kjærlighet og for det kristne folkets og vår felles frelse, fra denne dag, for så vidt Gud gir meg viten og makt, slik vil jeg redde denne min bror Karl, både med hjelp og i enhver ting, slik man rettelig bør redde sin bror, idet han vil gjøre det samme for meg, og jeg vil aldri inngå noen avtale med Lothar, som med vilje har vært til skade for denne min bror Karl.

Utdrag av Strasbourg-edene.

Grunnen til at dette regnes som fransk og ikke som latin, er at Nithard, som skrev ned edene, bevisst holdt seg til det folkelige språket. For eksempel finner man *savir* (av latin *sapere*, dagens fransk *savoir*), *dreit* (av latin *directus*, dagens fransk *droit*) og *fazet* (av latin *faciat*, dagens fransk *fasse*). Det vanlige på denne tiden var at man motsatte seg den folkelige språkdrakten til fordel for et renere latin. Skrivemåten er imidlertid tydelig påvirket av latin. For eksempel finner man *ist* (latin: *isto*) og *in* (latin: *in*), hvilket ikke stemmer overens med den fonetiske utviklingen på den tiden. Ut ifra denne utviklingen skulle ordene ha blitt uttalt [ɛst] og [ɛn], og man skulle ha forventet at dette ble skrevet *est* og *en*.[17]

De tre brødrene endte med å dele opp riket i tre. Karl fikk det vestlige Francia (østgrensa gikk omtrent ved elvene Maas, Saône og Rhône), Lothar det midtre Francia (det vil si Gallia mellom Rhinen i øst og Karls vestlige del) og Ludvig det østlige Francia. Denne delingen skulle få viktige følger for utviklinga til det franske språket.[13]:20

Mellomfransk

Den mellomfranske perioden regnes ofte for å begynne på første halvdel av 1300-tallet og slutte i første halvdel av 1600-tallet. Dette kommer av at språket gjennomgikk større endringer i denne perioden som begynte omtrent på 1300-tallet.[18]

Noe av grunnen til at ei ny utvikling startet på denne tida, var antakelig forholdene i Frankrike på den tida. Fra 1339 til 1453 var landet i krig mye av tida, og hundreårskrigen satte dype spor.Den franske kongestolen hadde ført en politikk for å sentralisere makta til seg fra føydalvesenet. Rundt 1600-tallet var denne politikken så å si gjennomført, noe som fikk følger for det franske språket.[13]:35-36

I 1539 fikk Frans I av Frankrike avskaffet latin som juridisk språk: «Vi vil at fra nå av skal alle påbud og prosessakter fremsies, registreres og kunngjøres på det franske morsmålet og ikke annerledes», heter det i ediktet fra Villers-Cotterêts. For første gang var loven tatt i bruk for å styrke det franske språkets stilling på fransk jord. Ti år senere kom du Bellays programskrift *Défense et illustration de la langue francaise* (= Til det franske språks forsvar og forskjønnelse), hvor du Bellay utvider og beriker fransk med ord lånt fra dialekter og fra italiensk.

Det skjer også mange lydlige endringer i mellomfransk. /n/ slukes av forutgående nasale vokaler. Ordet «plante» ble i gammelfransk uttalt /plɑ̃ntə/, mens det på 1500-tallet fikk uttalen /plɑ̃tə/, uten /n/. Den nasale vokalen i får sin nåværende uttale /ɛ̃/. Om n eller m er mellom to vokaler, blir den foregående vokalen avnasalisert. «laine» og «peine» ble i gammelfransk uttalt /lɛ̃ine/ og /pɛ̃ine/, mens de i på midten av 1500-tallet ble uttalt /lɛnɵ/ og /pɛnɵ/.[13]:36 På slutten av ord er det nå mye sammentrekning. Reformatorene klarte å gjeninnføre uttalen på noen få punkter, blant annet r i infinitivsendelsene «-oir» (som i «valoir») og «-ir» (som i «finir»), i suffikset «-eur» (som i «grandeur») og foran t (som i «support»). I tillegg kommer noen enstavelsesord som «sept», «huit», «neuf», «car» og «leur». Denne restaurerte uttalen er ikke gjennomført før utpå 1700-tallet.[13]:37

I formverket skjer det også større endringer. I adjektiver skjelnet man mellom to måter å bøye adjektiver på: en med hunkjønnsendelsen «-e» og en annen uten.

1) bon - bone (latin: bonus - bona)
2) grant - grant (latin: grandis - grandis)

Disse smeltet sammen slik at adjektivene følger første måte, altså med hunkjønnsendelse. Noen ord har fortsatt den opprinnelige måten å bøye adjektivene på, som «grand-mère»/«grand-père» (og ikke *«grande-mère»). Kasus i substantiver, artikler og eiendomspronomen var helt borte rundt år 1400, både i skrift og tale.[13]:37-38

Klassisk fransk

Perioden med klassisk fransk varer fra rundt 1600 til den franske revolusjon. I denne perioden ble fransk mer utbredt i verden. Radstadttramtaten i 1714 fastslo blant annet at fransk skulle være internasjonalt diplomatspråk. Det ble derfor viktig at det franske språket gjenspeilet den sikkerheten og kraften som den franske staten holdt på å bygge opp.

Diktere, og kanskje særlig François de Malherbe, gjorde det til sin sak å renske opp i språket. Dette slo gjennom og fikk mange tilhengere som førte prosessen videre. Det ble mindre og mindre tvil om hva som skulle anses for å være godt og korrekt fransk.[13]:47-48

Da Richelieu fikk opprettet Det franske akademi i 1635, var en av oppgavene å overvåke det franske språket, og som det het i stiftelsesdokumentet, «rense det, gjøre det veltalende og i stand til å behandle alle emner innenfor kunst og vitenskap». Opprettelsen var ei klart politisk handling, som gjorde språket til et maktmiddel som tjente monarkiet og myndighetene. Mens blant annet du Bellay på 1500-tallet forfektet bruk av dialektale ord for å berike språket, gikk man nå motsatt vei. Det franske akademi var språkrensende og fortrengte minoritetsspråk og dialekter. Slik oppstod den dype kløften mellom folkets og elitens språk som er merkbar i fransk den dag i dag.[19]:91-92 Om man ønsket å ha noe å si for toneangivende kretser i Paris, måtte man pent finne seg i å tilpasse sitt eget språk til det parisiske overklassespråket.[13]:49

På 1700-tallet kom opplysningstida, og det var mye vitenskapelig diskusjon. Fransken ender med å gi innpass til spesialuttrykk fra forskjellige områder og disipliner. På 1600-tallet ville dette ha vært uhørt og betraktet som vulgært. Oppslagsverket Encyclopédie kom ut i 1751, og den hadde stor innvirkning på språket. Ord som tidligere hadde blitt unngått og betraktet som vulgære, kom nå i mye større bruk.[13]:50

Vitenskapsakademiet i Berlin lyste i 1783 ut en premiekonkurranse med spørsmålet: «Hva gjør fransk til Europas universelle språk? Hva skyldes det at det fortjener denne forrangen? Kan man anta at det vil beholde den?» Premien ble vunnet av franskmannen Rivarol sammen med en tysk professor. Rivarols konklusjon ble: «Det som ikke er klart, er ikke fransk.» Matematikeren d'Alembert mente likevel at når franske forfattere uttrykker seg klart, er det ikke *på grunn av* språket, men *på tross av* det; for med alle sine polysemier og homofonier byr fransk på så mange muligheter for misforståelser, at man tvinges til å uttrykke seg presist. Det er kanskje årsaken til at Hegel sies å være lettere tilgjengelig i fransk oversettelse enn på originalspråket tysk, også for andre enn franskmenn.[19]:90-91

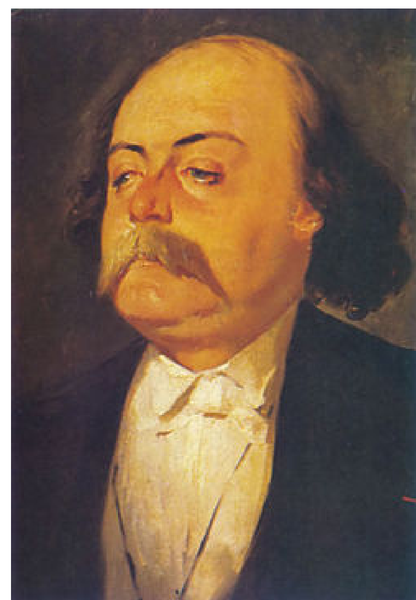
På grunn av det store fokuset på «korrekt språk» endret ikke språket seg å mye på 1600- og 1700-tallet som de foregående århundrene. Noen lydlige endringer var det imidlertid. På 1600-tallet avnasaliseres vokaler foran m og n som følges av en ny vokal. Ord som «femme» (kvinne) hadde tidligere blitt uttalt /fɑ̃mə/, men gikk nå over til å uttales /fɑmə/. Ei tid så det ut til at r mellom

to vokaler skulle gå over til å bli uttalt /z/ (slik at «mari» ville ha blitt uttalt som «mazi»). Denne utviklinga ble dog stoppet av språkreformatorene. Folkespråket i Paris slo også gjennom på den tida, og ei stor endring som følge av dette var at diftongen /wɛ/ gikk over til /wɑ/. Navnet «François» hadde til da blitt uttalt /frɑ̃swɛ/, men gikk nå over til å bli uttalt /frɑ̃swɑ/, «trois» (tallet tre) gikk fra /trwɛ/ til /trwɑ/, «bois» (skog) gikk fra /bwɛ/ til /bwɑ/. Endringa møtte mye motstand, men holdt likevel stand. Etter den franske revolusjonen var uttalen /wɑ/ helt klart normalen for alle lag av folket. Bare noen få dialekter i Midt- og Øst-Frankrike holdt på /wɛ/.[13]:51-52

Fra revolusjonen til rundt 1900

Etter revolusjonen ble borgerklassen viktigere. Aristokratiet og ledende språkfolk hadde holdt flere populære og folkelige trekk tilbake, men nå vant disse terreng. I 1815 var det flere emigranter som valgte å returnere til Frankrike etter å ha dratt i revolusjonens startfase. Mange av disse emigrantene møtte en ny språklig hverdag der deres egen fransk lød gammelmodig og fremmed.[13]:55

Skriftkyndigheten økte også sterkt på 1800-tallet. Da revolusjonen brøt ut, var det omtrent 60 % som ikke kunne skrive og lese i Frankrike. I år 1900 var dette redusert til 7 %. Skolevesenet spilte en viktig rolle her.[13]:55-56 Tidligere hadde skolen vært styrt av kirka og derfor fokusert mer på latin, men den gikk nå mer over til å fokusere på fransk. To verk som viste en viss oversikt over folks franskkunnskaper, gjort rundt 1790 (av Abbé Grégoire) og 1807 (av Coquebert de Montbret), viste at en stor del av befolkninga ikke snakket en variant av fransk som utdannede kunne gjenkjenne. Noen snakket en rural variant av fransk, noen snakket en beslektet variant av fransk (som provençalsk), mens andre snakket et annet språk, som flamsk, katalansk eller tysk. Verkene viste tydelig behovet for å undervise i standardspråket[20]

Gustave Flaubert var blant forfatterne på 1800-tallet som forsøkte å bremse litt på den språklige utviklinga. Han lot ikke dagligtalen og de mange nye ordene påvirke ham så sterkt at den tradisjonelle fransken led under det. Andre forfattere gjorde ikke dette, som Emile Zola når han skulle skildre den franske arbeiderklassen i naturalistisk stil. Maleriet ovenfor er malt ca. i 1856 av Eugène Giraud.[13]:59

Tvungen militærtjeneste og utbygginga av jernbanenettet gjorde også at fransken fikk ei mer solid stilling hos alle lag. Den «litterære fransken» hadde tidligere vært et privilegium for en mer begrenset del av befolkninga, noe som nå endret seg. Disse faktorene, og kanskje særlig aviser, hadde innvirkning på folks uttalevaner, som bevegde seg mot det skriftlige.[13]:55-56

Det lydmessige rører på seg også i denne perioden. Skarre-r ble mer utbredt, selv om tungespiss-r fortsatt var svært vanlig. I utlyd falt e bort, slik at «fille» ble uttalt /fij/ og «rare» ble uttalt /rar/. I formverket svekkes bruken av imperfektum konjunktiv samt passé simple i både skrift og tale. Ordforrådet opplevde en stor økning fra forskjellige vitenskapelige disipliner og ved at de nye transportmulighetene gjør nye konsepter og produkter tilgjengelig. Det er særlig fra latin og gresk at fransk henter inspirasjon til de nye ordene. Imidlertid kommer også nye ord fra andre språk, som for eksempel engelsk. Engelsk hadde tidligere vært mer innflytelsesrikt politisk, mens det nå var ord for sport som kom inn gjennom turisttrafikk, slik som «golf» og «tennis».[13]:57-58

Fransk i dag

Sammenliknet med norsk har det vært ganske begrenset forandring i det franske skriftspråket de siste 150 årene. Flere forsøk på å få skriftspråket i større samsvar med uttalen har ikke ført fram. [13]:61 Det kom ei ny rettskriving som skulle brukes i skolen fra skolestart 2016. I denne rettskrivinga synker bruken av accent circonflexe (hustaket, som î, eller ê). Noen ord endrer også skrivemåte, som at ordet for «løk» i den nye rettskrivingreformen skrives «ognon» istedenfor «oignon». Antakelig er dette for å ha større samsvar med uttalen, som er /ɔɲɔ̃/. Hos noen har dette vakt motstand, mens andre mener det er på tide.[21]

I uttalen kan man også se utvikling, blant annet på bruken av overtrekning («liaison»). Overtrekning innebærer at man trekker over en konsonant til et nytt ord som starter på en vokallyd. De to ordene «un» (en) og «ombre» (skygge) uttales henholdvis /œ̃/ og /ɔm/ når de står hver for seg. Når man uttaler disse to ordene rett etter hverandre, vil n-en på slutten av «un» uttales, slik at det blir /œ̃nɔm/. Man kan i dag høre mindre grad av overtrekning i dag enn det som ville være selvsagt før. Med andre ord synker bruken av overtrekning.[13]:62 Man kan for eksempel i dag høre setningen «Il chantait une chanson» (han sang en sang) bli uttalt både med og uten overtrekning mellom «chantait» og «une».

Et annet fenomen som gjør seg gjeldende i utviklinga i talespråket, er de to nasalvokalene /œ̃/ og /ɛ̃/ ser ut til å gå sammen til /ɛ̃/. Dette gjør man også oftere og oftere i dannet dagligtale. [13]:62 Ordene «brun» (brunhåret) og «brin» (gress-strå) blir da uttalt likt slik at man ikke tydelig skilner mellom dem lenger.

I vokabularet ser det ut til at særlig engelsk har stor innflytelse. Mange av låneordene i fransk er fra engelsk, og man kan også se antydninger til engelske morfologiske og syntaktiske elementer, [13]:65 noe som har vakt motstand hos enkelte. Man ser dette blant annet i en språklov fra 1994 der Jacques Toubon den 4. august fikk innført *la Loi Toubon* (= Toubons lov). Loven går ut på at man skal bruke franske ord så mye som mulig. Ord som «week-end» har satt seg, og dette forsøker ikke loven å endre på. Man skal heller unngå nye låneord og bruke franske ord i stedet.[22] Dette ble oppfattet nærmest som en Maginot-linje mot engelske lånord, selv om engelsk ikke er nevnt i loven.[19]:90,94

Skriftlig fransk

Fransk skrives med det latinske alfabetet, det bruker det vanlige 26-bokstavers alfabetet med de fem diakritiske tegnene akutt aksent, grav aksent, cirkumfleks, trema og cedille. (Andre bokstaver kan finnes i lånord fra andre språk.) Dette gjør at de følgende bokstavene også brukes på fransk: à, ç, é, è, ê, ë, î, ï, ô, û, ù, ü, og ÿ (den siste er *meget* sjelden) og ligaturen œ. I motsetning til andre språk der aksentuerte bokstaver gjerne ansees for å være egne bokstaver, ansees alle disse bokstaven for å være andre utgaver av grunnbokstaven, og alfabetiseres deretter. Ligaturen œ alfabetiseres som oe.

- Akutt aksent brukes kun på e, og viser at denne skal uttales /e/, fremfor /ə/.
- Grav aksent har to bruksområder: På bokstavene a og u brukes den for å skille mellom to ord som ellers ville blitt skrevet likt, særlig *a* (tredje person entall av verbet *avoir*) og *à* (preposisjonen *i*), og *où* (hvor, der, da) og *ou* (eller). På bokstaven e, markerer den at e-en skal uttales /ɛ/.
- Trema markerer at vokalen *ikke* inngår i en diftong med den forstående vokalen. F.eks skal fransk «naïve» uttales [na.iv] og ikke [nɛv], som stavemåten «naive» ville indikere.
- Cirkumfleks «^» indikerer at en bokstav har falt ut av ordet; denne bokstaven er vanligvis en *s*, men kan også være andre bokstaver. Grunnen til at denne s-en markeres er for å kunne se hvilke ord som etymologisk hører sammen. F.eks. at sykehus *hôpital*, har samme rot som verbet for å bli lagt inn på sykehus, *hospitaliser*; et annet eksempel er verbet interessere *interesser*, som har samme etymologi som ordet for en interesse, *interêt*. I begge disse tilfellene er det s-er som har falt ut i noen ord, men som har blitt beholdt i andre. Cirkumfleks over bokstavene i og u ble fjernet der den ikke var nødvendig for å skille to ord som ellers ville skrives likt, i rettskrivingsreformen av 1990; denne rettskrivingen brukes sjelden.
- Cedille markerer at en c skal uttales /s/ dersom den følges av en a, o, u (som vanligvis gjør at c-en skal uttales /k/). Dette er spesielt vanlig i verbbøyninger, der en verbstamme slutter på c: f.eks. i *imparfait*, der mange av endelsene begynner med *-ai*, eller *passé simple*, der mange endelser begynner på *-a*.

Tegnsetting

Fransk tegnsetting minner stort sett om norsk tegnsetting, men med et par mindre forskjeller. Det første man vil legge merke til er at man på fransk har et langt mer avslappet forhold til komma-regler, mange steder der man på norsk ville satt komma, utelates det på fransk. Typografisk, skiller fransk tegnsetting seg en del fra norsk: kolon, semikolon, utropstegn, spørsmålstegn og anførselstegn har et mellomrom både foran og bak seg, i motsetning til bare bak seg, som på norsk.

Anførselstegn

Noe som kan virke spesielt vanskelig de første gangene man møter dem, er den franske måten å bruke anførselstegn på. Fransk bruker de samme anførselstegnene som vi bruker på norsk («»), såkalte *guillemets* (sjevroner), men bruken er nokså forskjellig fra norsk. Anførselstegn kan kun settes rundt *hele setninger*, dette betyr at dersom man har en innskutt setning, som beskriver det som ble gjort mens den gjengitte teksten ble sagt, skal dette også stå innenfor anførselstegnene:

Fransk	Norsk
« C’est une belle journée pour les Montréalais, soutient le ministre. Ces investissements stimuleront la croissance économique. »	«Det er en god dag for folket i Montreal», sa ministeren. «Disse investeringene kommer til å stimulere økonomisk vekst.»

For å tydeliggjøre hva som er direkte tale, settes det direkte sitatet gjerne i kursiv tekst, mens beskrivende tekst får stå som vanlig; dette gjøres særlig i aviser og tidsskrifter.

Dette kan bli særlig vanskelig der den gjengitte teksten er en dialog, ettersom *hele dialogen* skal skrives innenfor et par anførselstegn, mens hvert enkelt utsagn begynner med en tankestrek:

Fransk	Norsk
« Avez-vous un rendez-vous ? – Oui, à 10h30. – Parfait, asseyez-vous, je vous en prie. »	– Har De en avtale? – Ja, kl. halv elleve. – Flott, sett Dem, er De snill.

Det er også vanlig å utelate anførselstegn helt, i slike tilfeller, og bare bruke tankestreker, som på norsk.

For «sitat-i-sitatet» anbefales det at man også bruker guillemets, selv om man i denne posisjonen noen ganger vil se engelske anførselstegn.

Bindestrek

Alle pronomen på fransk står vanligvis *foran* verbet, men kan av stilistiske og grammatikalske grunner settes etter. Dersom verb og pronomen har byttet plass, skal de forbindes med en bindestrek. Dette ser man spesielt i spørsmål. «Tu as envoyé la lettre» («Du har sendt brevet») blir «As-tu envoyé la lettre?» («Har du sendt brevet?»).

Dette gjelder bare dersom verbet flyttes foran et pronomen. På fransk kan man av og til flytte verbet foran subjektet i relativsetninger, som nedenfor:

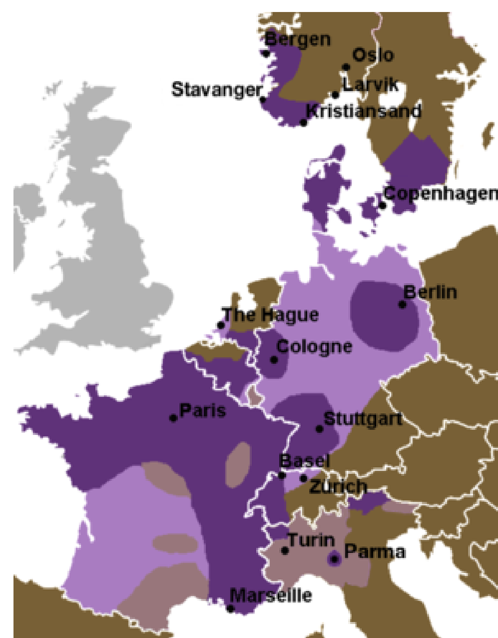
> Le clown que les enfants aimaient, avait un chapeau noir.
> Le clown qu'aimaient les enfants, avait un chapeau noir.

Begge disse setningene betyr det samme: «Klovnen som barna likte, hadde en svart hatt.» Ettersom subjektet er et substantiv og ikke et pronomen, markeres dette ikke med bindestrek.

Dersom det er flere pronomener for samme verb og alle pronomenene kommer etter verbet, knyttes alle pronomenene til verbet med bindestrek. Dette kan for eksempel skje i imperativ-setninger med direkte og indirekte objekt: «Donne-le-moi!» («Gi meg den!»).

Lydlære

Konsonanter

Bruk av skarre-r (for eks. [ʁ ʀ χ] i Nord-Europa på 1960-tallet.[23]

ikke vanlig
bare tidvis i formell tale
vanlig i formell tale
vanlig

IPA over franske konsonanter

	Labialer		Dentaler/ Alveolarer		Palato-alveolar		Palataler ren	Palataler lab.	Velarer ren		Velarer lab.	Uvularer
Nasaler	m		n				ɲ		(ŋ)[1]			
Plosiv	p	b	t	d					k	g		
Frikativ	f	v	s	z	ʃ	ʒ						ʁ[4]
Approksimant[2]							j[3]	ɥ			w	
Lateral			l									

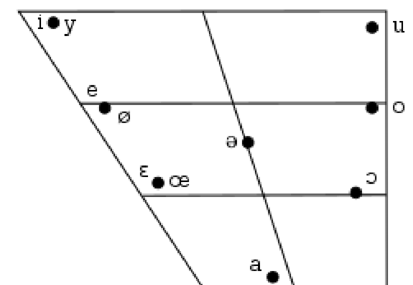
Merknader:

[1] Den velare nasalen /ŋ/ er ikke et opprinnelig fonem i fransk, forekommer i lånord på slutten av ord som for eksempel *parking* /par.kiŋ/ eller *camping* /cɑ̃.piŋ/.[24] Noen av disse ordene kan også høres bli uttalt med fonene /n/ og /ɲ/ (eller til og med stavelsesuttalen /ɛ̃ɡ/.[25].
[2] Approksimantene /j/, /ɥ/ and /w/ tilsvarer vokalene /i/, /y/ and /u/. Dog det er noen minimale par (slik som *loua* /lu.a/ («h*n leide») og *loi* /lwa/ («lov»)), er det mange tilfeller hvor det er fri variasjon.[26]
[3] Noen dialekter av fransk har en palatal lateral /ʎ/ (Fransk: *l mouillé* [ɛl mu.je]), men standardvarianten av dette fonemet har smeltet sammen med /j/.[27].
[4] Den franske rotiske konsonanten har svært mange måter å realiseres på. [ʀ], [ʁ] (både frikative og approksimant), [χ], [r], and [ɾ] vil alle tas for å være en *r*,[28] men mange av dem vil bli ansett for å være dialektiske (se kartet). I denne wikipedia-artikkelen vil den fonemisk bli skrevet som /r/, men fonetisk som [ʁ].

Vokaler

Standard fransk differensierer på opp til tolv orale vokaler og fire nasale vokaler. Merk at schwaen (/ə/, i sentrum av diagrammet til høyre) ikke nødvendigvis er en disktinktiv fon. Den realiseres veldig ofte som andre vokaler, men mønsteret i dette gjør at det defineres som et separat fonem.

I diagrammet til høyre differensieres det ikke mellom /a/ og /ɑ/, en tendens som viser seg å bli mer og mer vanlig i moderne, standardisert fransk, dialektvariasjonen rundt Paris. I dagligtale, spesielt i og rundt den franske hovedstaden, er /a/ den desidert mest frekvente av de to. Her uttrykkes /ɑ/ vanligvis kun gjennom grafien ⟨â⟩ eller grafien ⟨as⟩ i slutten av ord. Det er også mange som ikke bruker fonemet /ɑ/ i det hele tatt.[29]

Vokaler i fransk fra Fougeron og Smith (1993), side 73.
Urundede vokaler vises til venstre for prikkene og de rundede til høyre.
Den talende det er snakk om skiller ikke mellom /a/ og /ɑ/.

		Fremre urundet	Fremre rundet	Midtre	Bakre
Trang	**oral**	i	y		u
Nesten-trang	**oral**	e	ø	ə	o
Halvåpen	**oral**	ɛ	œ		ɔ
Halvåpen	**nasal**	ɛ̃	œ̃		ɔ̃ (õ)
Åpen	**nasal**				ɑ̃
Åpen	**oral**			a	(ɑ)

Nasale vokaler

I fransk tale differensieres det mellom fire ulike nasale vokaler (/ɑ̃/, /ɛ̃/, /œ̃/ og /ɔ̃/ eller /õ/). I Paris og i områdene nord og øst for hovedstaden er det derimot tendenser til å favorisere /ɛ̃/ fremfor /œ̃/, spesielt blant unge (ordet *brun*, som tradisjonelt sett blir uttalt /brœ̃/, blir i stadig større grad uttalt /brɛ̃/), og /œ̃/ er derfor noen steder på vei ut.[30] I sørlige deler av Frankrike, samt i Belgia, finner man derimot ikke de samme tendensene.

Nasalisering av vokaler følger nasaliseringsregelen ⟨V N {#, K}⟩ → ⟨Ṽ {#, K}⟩ hvor en vokal (V) blir til en nasalisert vokal (Ṽ) når den følges av en nasal konsonant (N), det vil si *n* eller *m*, som deretter følges av *enten* en ordgrense (#) *eller* en ikke-nasal konsonant (K), uttrykt som {#, K}.[31] Et ord som *américain* uttales /a.me.ri.kɛ̃/ fordi de to siste bokstavene i ordet (visualisert som

〈V N #〉) følger nasaliseringsregelen og derfor blir nasalisert, mens ordet *américaine* uttales /a.me.ri.kɛn/ fordi de tre siste bokstavene i ordet avviker fra regelen (visualisert som 〈V N V〉) og derfor ikke blir nasalisert. Denne regelen har noen unntak; spesielt latinske og engelske lånord, som *maximum* (/mak.si.mɔm/) og *parking* (/par.kiŋ/), får en uttale uten nasalisering selv om grafien ligger til rette for at nasalisering kan oppstå. Regelen opererer på et grafisk nivå og tar altså utgangspunkt i hvordan ordet skrives.

Uttalevariasjoner i fransk

Fransk er et språk hvor uttalen varierer mye fra skriftbilde til skriftbilde, og det kommer ofte an på hvilke *grafemer*, *digrafer* eller *trigrafer* som brukes. Under følger derfor en ufullstendig oversikt over uttaleregler i det franske språket. Fordi fransk har mange unntak til sine regler, samt store dialektvariasjoner over hele verden, er dette kun en veiledende liste som i hovedsak baserer seg på uttalemønster fra den nordlige delen av Frankrike.

â	[ɑ] i ord med *a* med cirkumfleks, som i *âme* (/ɑm/)	**è**	[ɛ] i ord med *e* med gravis, som i *lèvre* (/lɛvr/)	**eû**	[ø] i ord med digrafen ⟨eû⟩ med cirkumfleks, som i *jeûne* (/ʒøn/)	**ll**	[j] dersom trigrafen ⟨ill⟩ følger en hvilken som helst vokal, som i *paille* (/paj/) [ij] i de fleste tilfeller hvor ⟨ill⟩ følger en hvilken som helst konsonant, som i *Bastille* (/bas.tij/) [l] dersom ⟨ll⟩ følger en annen vokal enn *i*, som i *salle* (/sal/)
ai	[ɛ] i ord med digrafen ⟨ai⟩, som i *lait* (/lɛ/)	**ê**	[ɛ] i ord med *e* med cirkumfleks, som i *forêt* (/fɔ.rɛ/)	**ex**	[egz] forran vokaler, som i *examen* (/eg.za.mɛ̃/) [eks] eller [ɛks] forran vokaler i enkelte fremmedord, som i *Texas* (/tɛk.sas/)	**ng**	[ŋ] i lånord med digrafen ⟨ng⟩, som *parking* (/par.kiŋ/)
as	[ɑ] i ord som slutter på digrafen ⟨as⟩, som i *las* (/lɑ/)	**eau**	[o] i ord med trigrafen ⟨eau⟩, som i *beau* (/bo/)	**ez**	[e] i ord med digrafen ⟨ez⟩, som i *chez* (/ʃe/)	**ô**	[o] i ord med *o* med cirkumfleks, som i *dôme* (/dom/)
au	[o] i ord med digrafen ⟨au⟩, som i *auge* (/oʒ/)	**ect**	[ɛ] i ord med trigrafen ⟨ect⟩, som i *respect* (/rɛs.pɛ/)	**g**	[g] forran *a*, *o* og *u,* som i *garre* (/gar/) [ʒ] forran *e*, *i* og *y*, som i *genre* (/ʒɑ̃r/)	**s**	[s] som hovedregel [z] dersom *liaison* (overtrekning) oppstår mellom to ord, som i *les hommes* (/le.z‿ɔm/) [z] dersom grafemet ⟨s⟩ befinner seg mellom to vokaler, som i *poison* (/pwa.zɔ̃/). Digrafen ⟨ss⟩ uttales derimot alltid [s], som i *poisson* (/pwa.sɔ̃/)
c	[k] forran *a*, *o* og *u*, som i *car* (/kar/) [s] forran *e*, *i* og *y*, som i *ciel* (/sjɛl/) [s] dersom *c* forann *a*, *o* og *u* har cedille (ç), som i *graçon* (/gar.sɔ̃/)	**er**	[e] i flerstavelsesord med digrafen ⟨er⟩ i slutten av ordet, som i *dîner* (/di.ne/) [ɛr] i enstavelsesord som slutter med digrafen ⟨er⟩, som *mer* (/mɛr/)	**gn**	[ɲ] i ord med digrafen ⟨gn⟩, som i *vigne* (/viɲ/)	**ti**	[si] i enkelte ord som slutter på ⟨tie⟩, som *démocratie* (/de.mɔ.kra.si/) [si] eller [sj] i en del ord som slutter på ⟨tier⟩, ⟨tiel⟩, ⟨tial⟩, ⟨tiaux⟩, ⟨tion⟩ (sistnevnte kun i substantiver), ⟨tieux⟩ og ⟨tien⟩, som *initier* (/i.ni.sje/) og *nation* (/na.sjɔ̃/) [ti] eller [tj] dersom *s* står umiddelbart forran ⟨ti⟩, som i *question* (/kɛs.tjɔ̃/)
é	[e] i ord med *e* med akutt aksent, som i *été* (/e.te/)	**et**	[ɛ] i ord med digrafen ⟨et⟩, som i *ballet* (/ba.lɛ/). Bindeordet *et* («og») uttales derimot alletid [e]	**j**	[ʒ] forran vokaler, som i *je* (/ʒø/)	**x**	[ks] i de aller fleste sammenhenger, som i *excès* (/ɛk.sɛ/)

Grammatikk

Fordypende artikkel: Fransk grammatikk

Pronomen

Personlige og refleksive pronomen

Uselvstendige				Selvstendige	
Subjekt	**Direkte objekt**	**Indirekte objekt**	**Refleksiv form**		**Norsk subjekt**
je, j'	me, m'	me, m'	me, m'	moi	jeg
tu, t'	te, t'	te, t'	te, t'	toi	du
il	le, l'	lui	se, s'	lui	han
elle	la, l'			elle	hun
on	le, l'			soi	man/en, vi
nous	nous	nous	nous	nous	vi
vous	vous	vous	vous	vous	dere, De (høflighetsform)
ils	les	leur	se, s'	eux	de
elles				elles	de

- *Ils* og *elles* har begge betydningen *de*. *Elles* brukes for substantiv som har hunnkjønn, mens *ils* brukes for substantiv som har hannkjønn. Dersom et pronomen erstatter en gruppe substantiv som både har hannkjønn og hunnkjønn, brukes *ils*.

  Eksempel:

  As-tu envoyé **les lettres**? Oui, **elles** ont été envoyées. [a.ty ã.vwɑ.je.le.lɛtʁ – wi.ɛl.z‿ɔ̃.t‿ete.ã.vwɑ.je]
  Har du sendt brevene (lettre (f))? Ja, de har blitt sendt.
  As-tu envoyé **les lettres** et **les paquets**? Oui, **ils** ont été envoyés. [a.ty.ã.vwɑ.je.le.lɛ.tʁ‿e.le.pa.ke – wi.il.z‿ɔ̃.t‿ete.ã.vwɑ.je]
  Har du sendt brevene (lettre (f)) og pakkene (paquet (m))? Ja, de har blitt sendt.

- *On* [ɔ̃] betyr *man*: *«On prend à droite au coin de la rue...»* [ɔ̃.pʁã.a.dʁwɑ.t‿ɔ.kwɛ̃.də.la.ʁy] (*«Man tar til høyre på hjørnet av gata...»*), men brukes i dagens fransk ofte med betydningen *vi*: *«Nous y sommes. Qu'est-ce qu'on va faire?»* (*«Da er vi der. Hva skal vi gjøre?»*) [nu.z‿i.som. ke.sk‿ɔ̃.va.fɛʁ]

Substantiv

Fransk har to grammatiske kjønn; hankjønn og hunkjønn. Det franske substantivet bøyes i tall: entall og flertall. Franske substantiv bøyes ikke i kasus.

	Ubestemt entall	Bestemt entall	Ubestemt flertall	Bestemt flertall
Hankjønn	*un* roi (en konge)	*le* roi (kongen)	*des* rois (konger)	*les* rois (kongene)
Uttale	[œ̃ ʁwa]	[lə ʁwa]	[de ʁwa]	[le ʁwa]
Hunkjønn	*une* reine (ei dronning)	*la* reine (dronninga)	*des* reines (dronninger)	*les* reines (dronningene)
Uttale	[yn ʁɛn]	[la ʁɛn]	[de ʁɛn]	[le ʁɛn]

Flertallsformen dannes typisk ved å legge en -s til entallsformen; denne s-en er stum. Substantiv som i entall slutter på -eau tar -x i flertall (château – châteaux [slott]); denne x-en er også stum. Dette gjør at den fonetiske forskjellen mellom entall- og flertallsformen av substantiv ligger i artikkelen. Det er svært få unntak til denne regelen. Særlig kan nevnes *œil* ([œj]) (øye) som tar flertallsformen *yeux* ([jø]), samt alle substantiv som slutter på -al, som tar flertallsendelsen -aux, f.eks. *cheval* (hest) [ʃə.val] som i flertall blir *chevaux* [ʃə.vo].

Verb

Det franske verbalsystemet er i likhet med andre romanske språk svært komplekst, ettersom verb bøyes i person, tid og modi. Verbet bøyes i modiet indikativ: presens, fortid (perfektiv og imperfektiv), og futurum; i modiet konjunktiv: presens og fortid; og i modiet imperativ. Fransk har også kondisjonalis, som, avhengig av kilde sorteres under indikativ, eller som et eget modi. For alle tidene her nevnt, er det òg en tilhørende perfektumsform (disse dannes ved enten hjelpeverbet *avoir* (å ha) eller *être* (å være) fulgt av perfektum partisipp). Det er også noen upersonlige verbtider: perfektum partisipp, presens partisipp og infinitiv.

Regelrette verb

Det er tre verbgrupper eller «konjugasjoner». Hvilken av de tre gruppene et verb tilhører, bestemmes av måten verbet bøyes på.

A verbo-bøying				
1.konjugasjon	parler [paʁ.le]	parlant [paʁ.lɑ̃]	parlé [paʁ.le]	å snakke
2.konjugasjon	rôtir [ʁo.tiʁ]	rôtissant [ʁo.ti.sɑ̃]	rôti [ʁo.ti]	å steke
3.konjugasjon	vendre [vɑ̃dʁ]	vendant [vɑ̃.dɑ̃]	vendu [vɑ̃.dy]	å selge

- 1.konjugasjon kalles ofte *-er*-verb fordi de slutter på -er i infinitiv. De utgjør størsteparten av franske verb.
- 2.konjugasjon kalles ofte *-ir*-verb fordi de slutter på -ir i infinitiv.
- 3.konjugasjon kalles ofte *-re*-verb fordi alle verb som slutter på -re i infinitiv inngår i den. Den har imidlertid også noen verb som slutter på -ir og -er. Denne gruppen ansees for å være «oppsamlingsgruppe» for verb som ikke hører til i gruppe 1 eller 2, og den har derfor mange uregelmessigheter.

Stamme

Når man bøyer franske verb, tar man svært ofte utgangspunkt i *stammen* av verbet. Stammen av verbet finner man ved å ta bort *-er*, *-ir*, eller *-re* (se nedenfor)

Stamme					
1.konjugasjon		**2.konjugasjon**		**3.konjugasjon**	
Infinitiv	**Stamme**	**Infinitiv**	**Stamme**	**Infinitiv**	**Stamme**
parler [paʁle]	parl-	rôtir [ʁɔtiʁ]	rôt-	vendre [vɑ̃dʁ]	vend-

Presens (indikativ)

For å få presens (indikativ) legger man til en bøyingsendelse etter stammen av infinitivet.

Personbøying						
	1.konjugasjon		**2.konjugasjon**		**3.konjugasjon**	
	Parler (å snakke)		***rôtir (å steke)***		***vendre (å selge)***	
Person	**Stamme**		**Stamme**		**Stamme**	
Je	*parl-*	*-e*	*rôt-*	*-is*	*vend-*	*-s*
Tu		*-es*		*-is*		*-s*
Il/Elle/On		*-e*		*-it*		*-*
Nous		*-ons*		*-issons*		*-ons*
Vous		*-ez*		*-issez*		*-ez*
Ils/Elles		*-ent*		*-issent*		*-ent*

Preteritum (indikativ)

Fransk har fire former for fortid: perfektiv (passé simple), imperfektiv (imparfait), sammensatt fortid (passé composé) og nær fortid. I dagens fransk brukes i svært stor grad presens perfektum (passé composé) istedenfor perfektiv preteritum (passé simple).

Personbøying												
	Perfektiv preteritum passé simple						**Imperfektiv preteritum imparfait**					
	1.konjugasjon		**2.konjugasjon**		**3.konjugasjon**		**1.konjugasjon**		**2.konjugasjon**		**3.konjugasjon**	
	Parler		***rôtir***		***vendre***		***Parler***		***rôtir***		***vendre***	
Person	**Stamme**		**Stamme**		**Stamme**		**Stamme**		**Stamme**		**Stamme**	
Je		*-ai*		*-is*		*-is*		*-ais*		*-issais*		*-ais*
Tu		*-as*		*-is*		*-is*		*-ais*		*-issais*		*-ais*
Il/Elle/On	*parl-*	*-a*	*rôt-*	*-it*	*vend-*	*-it*	*parl-*	*-ais*	*rôt-*	*-issait*	*vend-*	*-ait*
Nous		*-âmes*		*-îmes*		*-îmes*		*-ions*		*-issions*		*-ions*
Vous		*-âtes*		*-îtes*		*-îtes*		*-iez*		*-issiez*		*-iez*
Ils/Elles		*-èrent*		*-irent*		*-irent*		*-aient*		*-issaient*		*-aient*

Passé composé / sammensatt fortid

Denne verbformen dannes ved å bruke et hjelpeverb (*avoir* for de aller fleste, men *être* for noen få) og perfektum partisipp. For eksempel:

Med *avoir* som hjelpeverb:

> *Il a dansé toute la journée.* /il.a.dɑ̃.se.tut.la.ʒur.ne/ *Han danset hele kvelden.* eller *Han har danset hele kvelden.*
> *Vous avez chanté à la fête?* /vu.z‿a.ve.ʃɑ̃.te.a.la.fɛt/ *Sang dere/De på festen?* eller *Har dere/De sunget på festen?*

Nær fortid

Denne fortidsformen lages ved å bruke *venir* som hjelpeverb i presens, så preposisjonen *de* og til slutt hovedverb i infinitiv

> venir (i presens) + de + hovedverb (i infinitiv)

For eksempel:

> *Je viens de chanter* /ʒə.vjɛ̃.də.ʃɑ̃.te/ *Jeg har akkurat sunget* eller *Jeg sang akkurat*.
> *Marie vient d'embrasser Pierre* /ma.ri.vjɛ̃.dɑ̃.bra.se.pjɛr/ *Marie har akkurat kysset Pierre* eller *Marie kysset akkurat Pierre*.

Futurum (indikativ)

Det er to futurumsformer på fransk: futur simple (lit. *enkel futurum*) og futur périphrastique (lit. *omskrevet futurum*). Bruksmåten til hver av dem forklares lenger ned.

Futur simple

Personbøying						
	1.konjugasjon		**2.konjugasjon**		**3.konjugasjon**	
	Parler (å snakke)		***rôtir (å steke)***		***vendre (å selge)***	
Person	**Stamme**		**Stamme**		**Stamme**	
Je		*-erai*		*-irai*		*-rai*
Tu		*-eras*		*-iras*		*-ras*
Il/Elle/On	*parl-*	*-era*	*rôt-*	*-ira*	*vend-*	*-ra*
Nous		*-erons*		*-irons*		*-rons*
Vous		*-rez*		*-irez*		*-rez*
Ils/Elles		*-eront*		*-iront*		*-ront*

Futur périphrastique / Futur proche (omskrevet futurum / nær futurum)

aller (i presens) + hovedverb (i infinitiv)

Den futurumsformen som i størst grad brukes muntlig på fransk i dag, er futur périphrastique. Den dannes ved at man setter hjelpeverbet *aller* i presens, og setter hovedverbet i infinitiv.

Je *vais faire* du ski demain. /ʒə.vɛ.fɛr.dy.ski.də.mɛ̃/ Jeg skal gå på ski i morgen.
Nous *allons* te *montrer*. /nu.za.lõ.tə.mõ.tre/ Vi skal vise deg.
Tu *vas aller* dans deux jours. /ty.va.ale.dɑ̃.dø.ʒur/ Du skal dra om to dager.

Kondisjonalis

Personbøying						
	1.konjugasjon		**2.konjugasjon**		**3.konjugasjon**	
	Parler (å snakke)		***rôtir (å steke)***		***vendre (å selge)***	
Person	**Stamme**		**Stamme**		**Stamme**	
Je	*parl-*	*-erais*	*rôt-*	*-irais*	*vend-*	*-rais*
Tu		*-erais*		*-irais*		*-rais*
Il/Elle/On		*-erait*		*-irait*		*-rait*
Nous		*-erions*		*-irions*		*-rions*
Vous		*-eriez*		*-iriez*		*-riez*
Ils/Elles		*-eraient*		*-iraient*		*-raient*

Konjunktiv

Utdypende artikkel: Fransk konjunktiv

Det finnes fire typer konjunktiv på fransk: presens, perfektum (*passé*), imperfektum og pluskvamperfektum. De to sistnevnte er imidlertid sterkt stilistisk markerte, og forekommer stort sett i byråkratiske brev, høytidelig språk, svært formelle samtaler og liknende. Derfor brukes det i hovedsak bare to konjunktivformer i dagligdags fransk: presens og perfektum (*passé*). Konjunktiv i fransk, forekommer i visse leddsetninger og i optativiske setninger.

Optativiske setninger (ønskeform):

Que ta volonté soit faite /kə.ta.vo.lõ.te.swɑ.fɛt/ (*Måtte din vilje skje*)

Leddsetninger:
Etter følgende leddsetningsinnledere brukes konjunktiv: *attendre que*, *avant que*, *bien que*, *décider que* m.m. (se denne siden (http://french.about.com/library/verb/bl-subjunctivator.htm) for flere)

Konjunktiv presens

Personbøying						
	1.konjugasjon		**2.konjugasjon**		**3.konjugasjon**	
	Parler (å snakke)		***rôtir (å steke)***		***vendre (å selge)***	
Person	**Stamme**		**Stamme**		**Stamme**	
Je	*parl-*	*-e*	*rôt-*	*-isse*	*vend-*	*-e*
Tu		*-es*		*-isses*		*-es*
Il/Elle/On		*-e*		*-isse*		*-e*
Nous		*-ions*		*-issions*		*-ions*
Vous		*-iez*		*-issiez*		*-iez*
Ils/Elles		*-ent*		*-issent*		*-ent*

Konjunktiv fortid (passé)

Denne formen dannes ved å sette sette hovedverbets hjelpeverb i konjunktiv og sette hovedverbet i perfektum partisipp.

Konjunktiv imperfektum

Denne formen opptrer stort sett i høytidelig språk, høytidelige anledninger og i litteraturen. Da som regel i 3. person. 1. - og 2. person finnes nesten bare i verbbøyingsoversiktene[32] I dagligspråket erstattes den stort sett av konjunktiv presens.

Personbøying						
	1.konjugasjon		**2.konjugasjon**		**3.konjugasjon**	
	Parler (å snakke)		***rôtir (å steke)***		***vendre (å selge)***	
Person	**Stamme**		**Stamme**		**Stamme**	
Je	*parl-*	*-asse*	*rôt-*	*-isse*	*vend-*	*-isse*
Tu		*-asses*		*-isses*		*-isses*
Il/Elle/On		*-ât*		*-ît*		*-ît*
Nous		*-assions*		*-issions*		*-issions*
Vous		*-assiez*		*-issiez*		*-issiez*
Ils/Elles		*-assent*		*-issent*		*-issent*

Konjunktiv pluskvamperfektum

I likhet med imperfektum, er konjunktiv ganske stilistisk markert dersom man bruker den i dagligspråket. Der den benyttes, er det ofte i svært høytidelige anledninger eller i høytidelig språk. Man finner den imidlertid lett igjen i litteraturen, fordi den var mye mer brukt i dagligspråket før. I dagligspråket erstattes den som regel av konjunktiv fortid.

Den dannes ved at man setter hovedverbet i perfektum partisipp og hjelpeverbet i konjunktiv imperfektum.

> *Je craignais que vous ne l'eussiez perdu!* (*Jeg fryktet dere hadde mistet den!*)

Referanser

1. ^ Synthèse de l'ouvrage La Langue française dans le monde 2010 (http://www.francophonie.org/IMG/pdf/Synthese-Langue-Francaise-2010.pdf)
2. ^ a b *La Francophonie dans le monde 2006–2007* (https://www.amazon.fr/dp/2098821778) utgitt av Organisation internationale de la Francophonie. Nathan (http://www.nathan.fr/), Paris, 2007.
3. ^ French Language (http://education.yahoo.com/reference/encyclopedia/entry/Frenchla) Arkivert (https://web.archive.org/web/20120514174251/http://education.yahoo.com/reference/encyclopedia/entry/Frenchla) 14. mai 2012 hos Wayback Machine., Yahoo Education.
4. ^ Francophonie (http://www.tlfq.ulaval.ca/axl/francophonie/francophonie.htm) Arkivert (https://web.archive.org/web/20110623113030/http://www.tlfq.ulaval.ca/axl/francophonie/francophonie.htm) 23. juni 2011 hos Wayback Machine.
5. ^ The World's 10 Most Influential Languages (http://www.andaman.org/BOOK/reprints/weber/rep-weber.htm) Arkivert (https://web.archive.org/web/20080312042140/http://www.andaman.org/BOOK/reprints/weber/rep-weber.htm) 12. mars 2008 hos Wayback Machine. *Top Languages*.
6. ^ Tall (http://www.diplomatie.gouv.fr/fr/actions-france_830/francophonie-langue-francaise_1040/colonne-droite_1679/complements_1986/francophonie-chiffres_65455.html) fra nettsiden til *Ministre des Affaires étrangères* (det fransk utenriksdepartement)
7. ^ International Organization of the Francophonie (http://www.francophonie.org/IMG/pdf/Synthese-Langue-Francaise-2010.pdf) (PDF), rapport 2010
8. ^ (fr) article 2 de la Constitution (http://www.legifrance.gouv.fr/affichTexteArticle.do?idArticle=LEGIARTI000006527453&cidTexte=LEGITEXT000006071194&dateTexte=vig): «*La langue de la République est le français(...)*» (Paragraf 2 i grunnloven:«*Republikkens språk er fransk (...)*»)
9. ^ globalis.no - Belgia (http://www.globalis.no/Land/Belgia) Arkivert (https://web.archive.org/web/20100124235402/http://www.globalis.no/Land/Belgia) 2010-01-24, hos Wayback Machine.
10. ^ Monaco country profile (http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/country_profiles/2530481.stm), BBC 28. mars 2012
11. ^ 2001 Guernsey Census (https://www.gov.gg/CHttpHandler.ashx?id=5509&p=0), s. 61. Lest 31.05.2017.

12. ^ (en) Marianopolis college (http://faculty.marianopolis.edu/c.belanger/quebechistory/readings/language.htm) - «*F 1: French is the official language of Quebec*» («*F 1: Fransk er Quebecs offisielle språk*»)
13. ^ a b c d e f g h i j k l m n o p q r s t u v w Persson, Harry (1980). *Fra latin til våre dagers fransk*. Oslo: Universitetsforlaget. ISBN 8200024520.
14. ^ Persson (1991), s. 17.
15. ^ Rickard (1989), s. 20
16. ^ Rickhard (1989), s. 20
17. ^ Rickard (1989), s. 21
18. ^ Rickard (1989), s. 61.
19. ^ a b c Solveig Schult Ulriksen (1995). «Fransk språk i unionstider». I Fosse, Lars Martin. *Gobelin Europa: søkelys på europeisk kultur. Universitetet i Oslo: Humanioradagene*. Oslo: Sypress. s. 89–95. ISBN 9788291224121.
20. ^ Fagyal, Kibbee & Jenkins (2006), s. 271.
21. ^ Eriksen, Kjersti Flugstad (2016). «Nå forenkles fransk rettskriving» (https://www.aftenposten.no/verden/i/0QQA/Na-forenkles-fransk-rettskriving). *Aftenposten*.
22. ^ Girard, Francine; Lyche, Chantal & Mellingen, Kjell (1994) «Ny språklov i Frankrike» (https://www.sprakradet.no/Vi-og-vart/Publikasjoner/Spraaknytt/Arkivet/Eldre/Ny_spraaklov_i_Frankrike/). I: *Språknytt*(4).
23. ^ Kart basert på Trudgill (1974), side 221
24. ^ Wells (1989), side 44
25. ^ Grevisse og Goosse (2011), §32
26. ^ Fougeron & Smith (1993), side 75
27. ^ Grevisse og Goosse (2011), §33 samt Fagyal; Kibbee og Jenkins (2006), side 47
28. ^ Fougeron og Smith (1993), side 75
29. ^ Girard og Lyche (2005), s. 97
30. ^ Girard og Lyche (2005), s. 102–103
31. ^ Girard og Lyche (2005), s. 99
32. ^ Michel Arrivé (2006), Nummer 158 (sidetall ikke oppgitt, innordnet i nummer).

Litteratur

- Arrivé, Michel (2006). *Bescherelle - conjugaison pour tous*. Hatier, Paris. ISBN 978-2-218-92262-6.
- Fagyal, Zsuzsanna; Kibbee, Douglas; Jenkins, Fred (2006). *French: a linguistic introduction*. Cambridge: Cambridge University Press. ISBN 0-521-82144-4.
- Fougeron, Cecile; Smith, Caroline L (1993), "Illustrations of the IPA:French", Journal of the International Phonetic Association 23 (2): 73–76
- Grevisse, Maurice; Goosse, André (2011) (på fransk). *Le Bon usage*. Louvain-la-Neuve: De Boeck Duculot. ISBN 978-2-8011-1642-5
- Persson, Harry (1980). *Fra latin til våre dagers fransk*. Oslo: Universitetsforlaget. ISBN 8200024520.
- Rickard, Peter (1989). *A History of the French Language*. Routledge, London og New York.
- Solveig Schult Ulriksen (1995). «Fransk språk i unionstider». I Fosse, Lars Martin. *Gobelin Europa: søkelys på europeisk kultur. Universitetet i Oslo: Humanioradagene*. Oslo: Sypress. s. 89–95. ISBN 9788291224121.
- Girard, Francine; Lyche, Chantal S. (2005). *Phonétique et phonologie du français* (4. utg.). Oslo: Universitetsforlaget. s. 97, 99, 102–103. ISBN 8215008208.